

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

Dávky důchodového pojištění v České republice

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Autor práce: Tereza Coufalová, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 4

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. 3. 2018

.....

Děkuji celé své rodině za trpělivost a oporu během studia a při sepisování bakalářské práce.
Dále děkuji Ing. Jaroslavu Šetkovi, Ph.D., za vedení této práce.

Obsah

Úvod.....	5
Hlavní stať.....	7
1 Úvod do sociální politiky.....	7
1.1 Sociální politika.....	7
1.2 Systém sociálního zabezpečení.....	7
2 Základní pojmy.....	9
3 Historie důchodového pojištění.....	16
4 Důchodový systém.....	17
4.1 Odchod do důchodu.....	17
4.2 Druhy dávek.....	18
4.3 Doba pojištění a náhradní doba pojištění.....	19
4.4 Nárok na důchod a na jeho výplatu.....	19
4.5 Starobní důchod.....	20
4.6 Invalidní důchody.....	25
4.7 Pozůstalostní důchody.....	27
5 Navyšování důchodů.....	29
5.1 Příklad valorizace důchodu.....	30
5.2 Statistika důchodů.....	30
5.3 Průměrná výše důchodu.....	31
6 Budoucnost důchodů a důchodového pojištění.....	34
Závěr.....	36
Seznam použité literatury.....	37
Seznam příloh.....	40
Abstrakt.....	42
Abstract.....	43

Úvod

Stáří je nedílnou součástí života každého jedince, který se na světě pohybuje. Je to jedna z etap, která se mnohdy zdá jako velmi složitá, náročná a většina prostých lidí se jí bojí. Posledních pár let se snažím na stáří nahlížet z jiného pohledu. Stáří a stárnutí totiž čeká úplně každého, ať chce nebo ne. Když se vydáme do rušného města a zastavíme se uprostřed náměstí, uvidíme masy lidí, kteří stále někam spěchají. Do práce, na schůzku, nakoupit, na autobus a na další v tu chvíli důležitá místa. Dnešní doba je velmi uspěchaná, a proto to nikoho zřejmě moc nepřekvapí. Když se na zmíněném náměstí zastavíme, všimneme si pár jedinců, kteří nikam nespěchají. Jejich cesta vede pomalou chůzí, která působí klidně. Jsou to senioři. Lidé, kteří mají velkou část života za sebou. Lidé, kteří nikam nespěchají, protože ví, že to není třeba. Jsou rádi za chvíle, kdy můžou ještě v tomto světě být a užívat si života. Všechny ty lidi, kteří kolem seniora běhají, mnohdy nenapadne otázka, co si o dnešní době tento člověk v období stáří, myslí. Zda se mu dnešní svět líbí, zda by chtěl život prožít znovu.

Každý člověk musí jednou vyrůst, tak musí logicky i jednoho dne zestárnout. Je to přirozený proces každého jedince na této planetě. Pravdou je, že díky medicíně a technologickému pokroku jsme v současné době schopni žít déle a kvalitněji. Na téma této bakalářské práce mě přivedlo mé zaměstnání. Pracuji jako sociální pracovnice v Domově pro seniory na Vysočině a denně přicházím do styku s lidmi, kteří již prožívají jednu ze závěrečných etap svého života. Má práce mě přivedla na jiné smýšlení, co se stáří týče. Nahlížím na tuto fázi života s mnohem větším respektem než dříve. Uvědomuji si, že život jednoho dne skončí a proto bychom neměli nikam spěchat a za ničím se honit. Všechny tyto myšlenky jsou nedílnou součástí toho, že člověk by se měl na toto období připravit. Jakmile se dostane do důchodu, je potřeba zabezpečit své potřeby. Z tohoto důvodu je v České republice zavedeno důchodové pojištění, kde ekonomicky aktivní občané přispívají na důchody již neaktivních obyvatel. V dnešní době je potřeba na svět nahlížet realisticky a nedoufat, že se to ve stáří „nějak vyřeší“. Občané České republiky by se měli během svého života aktivně podílet sami na zabezpečení do stáří.

Během posledních desítek let se důchodové pojištění několikrát měnilo. A nebyly to jen malé, nepatrné změny, ale naopak radikální. Docházelo k zavádění a rušení pilířů a každoročně je zde snaha o zlepšování a zdokonalování. Nicméně člověk se ptá, zda aktuální podoba důchodového pojištění je právě tou nejlepší a nejvíce zabezpečující.

Bakalářská práce je teoreticky zaměřená s hlavním cílem objasnit vybrané dávky důchodového pojištění v České republice. Dalším cílem je seznámit čtenáře s členěním systému sociálního zabezpečení v České republice, nahlédnout do historie důchodového pojištění, orientovat se v základních pojmech týkajících se systému sociálního zabezpečení. V práci se pokouším shrnout nezbytné pojmy pro důkladnou znalost systému sociálního zabezpečení, zhodnotit budoucnost důchodového pojištění a analyzovat vyplácené dávky.

V první kapitole této práce se zabývám pojmem sociální politika, dále nahlédnutím a představením systému sociálního zabezpečení a následně analýza jednotlivých pilířů.

Následující kapitola se zabývá jednotlivými pojmy spjaté se systémem sociálního zabezpečení, poté představení historie důchodového pojištění a poté následuje kapitola zabývající se důkladným přestavením důchodového systému a jednotlivých důchodů.

Závěrečná kapitola se zabývá analýzou každoročního navyšování důchodů a úvahy nad budoucností výplaty důchodových dávek.

Má bakalářská práce s sebou nese mnoho přínosů. Vzhledem k mému povolání je pro mě velmi přínosná ve věci prohloubení znalostí, zamyšlení se nad legislativními změnami, které mi rozhodně budou také užitečné. Práce je také přínosná bezesporu pro čtenáře, které tato daná problematika zajímá. Mohou z ní čerpat z důvodu podobně zaměřené závěrečné práce, nebo ji mohou brát jako vodítko pro orientaci v dané problematice. Pro znalost problematiky důchodového pojištění může práce posloužit také široké veřejnosti, které by mohla být přínosným zdrojem informací.

Zdroji pro tuto práci jsou především příslušné zákony, odborná literatura a informace se statistickými údaji zveřejňované příslušnými orgány jako je Česká správa sociálního zabezpečení či Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Hlavní stat'

1 Úvod do sociální politiky

Pro důkladnou znalost důchodového pojištění je nezbytné znát jeho umístění v českém systému. Proto bych ráda čtenáře seznámila s pojmem sociální politika a představila její hlavní principy. Nezbytnou součástí je také pojem sociální zabezpečení, funkce sociálního zabezpečení a základní členění do tří pilířů, v nichž je i výše zmiňované důchodové pojištění, kterým se tato práce zabývá.

1.1 Sociální politika

Sociální politika je pojem, se kterým se setkáváme nejen v odborných textech, ale i v běžném každodenním životě. Sociální politika je především oblast politiky a je tedy nutné předem vymežit termín politika. Politika bývá definována jako soustavná činnost různých subjektů ovlivňující společenskou realitu. „Politické“ je tedy usilují o změnu (nefunguje-li něco) či udržení (pokud je něco funkční) sociálního systému. V úzkém pojetí je sociální politika ztotožňována se systémem sociálních dávek. V širokém pojetí je sociální politika založena i na aktivních složkách, které vedou k prevenci negativních sociálních jevů. Toto „širší pojetí sociální politiky“ je nezbytné pro tvorbu dlouhodobé koncepce sociální politiky, které na sociální politiku nahlíží jako systém provázaný se společenským okolím. V „užším slova smyslu“ je sociální politika vnímána jako soubor aktivit, nástrojů a opatření, jejichž smyslem je reakce na nepříznivé sociální události, jako jsou stáří, nemoc, invalidita nebo i nezaměstnanost a chudoba. (Krebs, 2010)

1.2 Systém sociálního zabezpečení

Sociálním zabezpečením v širším slova smyslu se rozumí podpora státu svým občanům při tzv. sociálních událostech. V obecném pojetí pojem, který stále nemá ustálenou definici. Základní zásady: právo na sociální zabezpečení se zaručuje všem občanům, dávky sociálního zabezpečení poskytuje stát a nepodléhají dani. V českém právním řádu t. č.

zahrnuje důchodové zabezpečení, sociální péči a nemocenské pojištění osob samostatně výdělečně činných. (Arnoldová, 2004)

S průmyslovým rozvojem dochází k závažné změně životních podmínek, způsobu a charakteru práce, pracovních podmínek a ke změně života člověka vůbec. Tyto změny jsou doprovázeny narůstáním sociálních rizik pro jednotlivé občany co do kvantity i kvality. Protože člověk se v životě dostává do stále nových rizikových situací, stává se obtížnějším a často nemožným, aby jednatel nesl plně důsledky sociálních rizik. (Tamtéž)

Sociální rizika jsou označována jako sociální události či sociální příhody, které jsou právem známé, s nimiž právo spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, pomocí nichž lze předejít, zmírnit nebo překonat obtížnou životní situaci. Hlavními sociálními událostmi jsou zejména: nemoc, úrazy, těhotenství, invalidita, stáří, narození dítěte, smrt rodinného příslušníka, popř. další důvod způsobující tíživou situaci, např. ztráta zaměstnání. Všechny tyto vyjmenované sociální události se dají také shrnout pod pojem závislosti občana na státu. (Tamtéž)

Zjednodušeně řečeno: sociální zabezpečení je ochrana občanů zajištěná státem v případě vzniku sociální události. Na základě toho, že sociální událost lze očekávat v běžném životě za běžných situací, je systém sociálního zabezpečení rozdělen do třech pilířů, které popisují níže. Dle V. Krebse se všechny pilíře (oblasti) vzájemně propojují. Prvním pilířem je sociální pojištění, druhým sociální podpora a třetím sociální pomoc. Všechny tyto pilíře vytvářejí tzv. záchrannou sociální síť (Černá a kol., 2002)

Záchranná sociální síť je tzv. ochrana občanů, v rámci níž je stát garantem zajištění minimální hranice životních potřeb jednotlivce, avšak záleží na jednotlivci, zda si sám zajistí více prostředků. Využívá se zde princip solidarity a sociální spravedlnosti státu směrem k jeho občanům, který má mimo jiné preventivní účinek. Záchranná sociální síť je závislá na finančních zdrojích státu, jež má k dispozici k zajišťování těchto životních potřeb a ke správě sítě. (Kolibová, 2007)

Dostaneme se tedy blíže třem pilířům, které jsou součástí výše zmiňovaného systému sociálního zabezpečení. Konkrétně se jedná o tyto systémy:

Sociální pojištění

Pilíř sociálního pojištění se rozděluje nejprve na zdravotní pojištění a sociální pojištění. Systém sociálního pojištění slouží zejména k řešení sociálních událostí, které může

člověk předvídat a na které se lze připravit. Koncepce sociálního pojištění spočívá v tom, aby občan nesl zodpovědnost za svoji budoucnost. (Arnoldová, 2004) Lze říci, že se člověk pojistí na určité typy událostí, odkládá si části příjmu na pokrytí budoucí předvídatelné nepříznivé situace. Jedná se o krátkodobé či dlouhodobé situace. Pokrytí situace lze vysvětlit jako pobírání dávky, která podle své délky trvání nepříznivé situace nahrazuje příjem. (Černá a kol., 2002). V této oblasti dnes fungují systémy sociálního a důchodového pojištění.

Sociální podpora

Systém sociální podpory je na místě tam, kde už na řešení sociální situace sociální pojištění nepostačuje. Z pilíře státní sociální podpory jsou řešeny sociální situace, kdy je na místě potřebná určitá podpora. Především se jedná o podporu rodin s dětmi. Je na místě tedy v případech narození dítěte, ve výchově, po dobu jeho dospívání a po dobu soustavné přípravy na budoucí povolání. Ze státní sociální podpory se poskytují dávky, z nichž některé jsou testované na příjem rodiny. Jedná se o přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a sociální příplatek. Dávky nezávislé na příjmu jsou porodné, pohřebné, rodičovský příspěvek a pěstounské dávky. Tento systém je financován ze státního rozpočtu. (Krebs a kol., 2005)

Sociální pomoc

Třetím a posledním pilířem je sociální pomoc, která řeší situace, které není občan již sám řešit ani s pomocí své rodiny. Jedná se o obtížné situace hmotné a sociální nouze. (Kahoun, 2013) Občan není schopen obtížnou sociální situaci řešit v rámci sociálního pojištění a nesplňuje nárok pro přiznání některé z dávek sociální podpory. (Černá a kol, 2002) Sociální pomoc je poskytována formou dávek sociální pomoci nebo poskytováním sociálních služeb. (Krebs a kol, 2005)

2 Základní pojmy

Pro lepší orientaci pro čtenáře v této kapitole shrnu základní pojmy, které budou sloužit pro snadnější pochopení dané problematiky. Jedná se o základní pojmy, které nás během práce provázejí.

Česká správa sociálního zabezpečení

- Česká správa sociálního zabezpečení rozhoduje o dávkách důchodového pojištění a zprostředkovává jejich výplatu. Také plní úkoly při výplatě dávek do ciziny. Kontroluje a řídí činnosti Okresní správy sociálního zabezpečení a vydávání předepsaných tiskopisů. Rozhoduje o tom, v jakých situacích má občan povinnost dávku vrátit, pokud je vyplacena neprávem či v nesprávné výši. Nadále eviduje registr důchodového pojištění. Také má pravomoc rozhodovat o odstranění tvrdostí, které se vyskytly při provádění sociálního zabezpečení. Vyrozumívá Okresní správu sociálního zabezpečení o tom, že momentálně nepracující občan byl uznán invalidním na základě soudního řízení, jelikož zajišťuje podklady k posuzování zdravotního stavu. (Arnoldová, 2012)

Okresní správa sociálního zabezpečení

- Okresní správa sociálního zabezpečení rozhoduje o vzniku a zániku důchodového pojištění. Eviduje občany, kteří jsou dobrovolně důchodově pojištěni a pojištění si platí. Vyřizuje žádosti o dávkách důchodového pojištění. Podklady pro rozhodnutí o důchodech a pro vymáhání neprávem vyplácených částek předává České správě sociálního zabezpečení na její žádost. Okresní správa sociálního zabezpečení posuzuje zdravotní stav a pracovní neschopnost občanů České republiky. Dále také vede potřebnou statistiku a účetní evidenci, která je předepsaná v sociálním zabezpečení. Má na starost evidenci důchodového pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné. Na žádost osob samostatně výdělečně činných a zaměstnavatelů vydává potvrzení o bezdlužnosti. Také vymáhají pohledávky na dávkách důchodového pojištění. (Tamtéž)

Ministerstvo práce a sociálních věcí

- Ministerstvo práce a sociálních věcí kontroluje a řídí výkon státní správy v sociálním zabezpečení, koordinuje činnost České správy sociálního zabezpečení. Vytváří úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení. Je posudkovým orgánem, který hodnotí pracovní schopnost a zdravotní stav občanů pro účely přezkumného řízení soudního ve věcech důchodového pojištění a účely odvolacího

řízení správního, jestliže napadené rozhodnutí bylo vydáno na základě posudku Okresní správy sociálního zabezpečení. V této situaci vytváří jako své orgány posudkové komise. Ministr práce a sociálních věcí má dispozice k odstranění tvrdosti zákona, které se vyskytnou při provádění sociálního zabezpečení. Pro Českou správu sociálního zabezpečení poskytuje také potřebné údaje o době vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, také o datu přiznání a o výši podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, a v neposlední řadě informuje o pracovních úrazech a nemocech z povolání. (Tamtéž)

Pojistné na důchodové pojištění

- je odvod poplatníků pojistného do státního rozpočtu. Jeho výše je stanovena prostřednictvím třech institutů: rozhodného období, vyměřovacího základu a procentní sazby. Jedná se tedy o stanovení procentní sazby z vyměřovacího základu, který se zjišťuje za rozhodné období. Konkrétní vzorce pro výpočet se potom liší podle toho, do které skupiny poplatníků jednotlivec patří – zaměstnavatel, zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná (dále jen OSVČ) nebo osoba dobrovolně účastna důchodového pojištění. (Přib, Voříšek a kol, 1996)

Původní zákon o důchodovém pojištění stanovil zásady pro výpočet pojistného, které jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č 1: Stanovení pojistného DP u jednotlivých skupin poplatníků

	Vyměřovací základ (VZ)	Rozhodné období	Procentní sazba
Zaměstnavatel	Úhrn VZ jeho zaměstnanců, kteří jsou poplatníky pojistného	Kalendářní měsíc	19,5%
Zaměstnanec	Úhrn příjmů z výkonu zaměstnání, náhrady mzdy, odměny za pracovní pohotovost, plnění věrnostní nebo	Kalendářní měsíc	6,5%

	stabilizační povahy, plnění poskytnutá k životnímu jubileu		
OSVČ	Částka, kterou OSVČ určí, ne však méně než 35% příjmu ze SVČ1	Kalendářní rok	26%
Osoba dobrovolně účastna důchodového pojištění	Částka, kterou osoba určí, minimálně však částka, do níž se započítává plně část osobního VZ pro výpočtový základ vyměření důchodu	Kalendářní měsíc	26%

Zdroj: Přib, Voříšek a kol, 1996.

Důchodový věk

- je diferencován podle toho, zda se jedná o muže nebo o ženu. U žen pak záleží na počtu vychovaných dětí. Dalším kritériem stanovení důchodového věku je rok narození pojištěnce, tj. zda se narodil před rokem 1936, v období let 1936 až 1968 a po roce 1968. Důchodový věk můžeme pro zjednodušení rozdělit na obecný (v závislosti na časovém období - specificky vymezen) a snížený (podle počtu strávených let ve vymezených zaměstnáních). (Přib, 1999)

Rozhodné období

- slouží ke stanovení osobního vyměřovacího základu. Je to období třiceti kalendářních roků předcházející roku, ve kterém je přiznán důchod. (Ryba a kol, 2000)
- do rozhodného období se nezapočítávají roky před rokem 1986 a současně musí být splněna podmínka, že roky rozhodného období nezahrnují kalendářní rok, v němž jednotlivec dosáhl 18. roku věku, a roky předcházející. V takovém případě pak dochází ke krácení rozhodného období. (Krebs a kol, 2005)

Doba pojištění

- znamená dobu účasti jednotlivce na důchodovém pojištění, neboli dobu placení pojistného, a to po 31. prosinci 1995. Dále se za dobu pojištění považuje doba zaměstnání před 1. lednem 1996, a to podle v té době platných předpisů. (Ryba a kol, 2000) Splnění minimální doby pojištění je další z podmínek nároku na vznik důchodu. Původní zákon o důchodovém pojištění stanovil minimální dobu pojištění u starobních důchodů na 25 let, jestliže jednatelce dosáhl důchodového věku. Pokud jednatelce nespĺňuje tyto podmínky, musí alespoň získat 15 let doby pojištění při dosažení alespoň 65 let věku. Doba pojištění u plně nebo částečně invalidního důchodu se posuzuje z období před vznikem invalidity a zákon stanovuje podle věku jednatelce platícího pojistné tyto hranice:
 - věk do 20 let méně než jeden rok,
 - od 20 let do 22 let jeden rok,
 - od 22 let do 24 let dva roky,
 - od 24 let do 26 let tři roky,
 - od 26 let do 28 let čtyři roky,
 - nad 28 let pět let – v tomto případě se vždy zjišťuje z období deseti let předcházejících vzniku invalidity. (Zákon 155/1995 Sb.)

Náhradní doba pojištění

- hodnotí se stejně jako doba pojištění, pokud v zákoně o důchodovém pojištění není stanoveno jinak. Základní rozdíl mezi těmito dva pojmy je ten, že za dobu pojištění se platí pojistné na důchodové pojištění, zatímco za náhradní doba pojištění se toto pojistné neplatí. (Přib, 2004)
- Pro uznání náhradní doby pojištění musí být doba trvání nejméně jeden rok a musí být získána na území našeho státu. Zákon stanovuje případy, které se počítají za náhradní doba pojištění, jedná se o:
 - osoby soustavně se připravující na budoucí povolání po dobu šesti let po dosažení plnoletosti (18. roku věku),

- osoby vedené jako uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce, a to buď po celou dobu pobírání hmotného zabezpečení, nebo nejdéle tři roky, po které jim toto zabezpečení nenáleží,
- osoby konající civilní službu,
- osoby pobírající plný invalidní důchod na území České republiky do doby, kdy dosáhnou důchodového věku pro splnění nároku na starobní důchod,
- osoby pečující o částečně, nebo zcela bezmocnou osobu a žijí ve společné domácnosti (výjimku tvoří péče o osobu blízkou). (Arnoldová, 2004)

Vyloučené doby

- jsou časová období, která se vylučují z rozhodného období při stanovování vyměřovacího základu. (Krebs a kol, 2005) Jedná se o doby, kdy je jednotlivce plátcem pojistného důchodového pojištění, ale z nějakého důvodu se toto období nezapočítává do vyměřovacího základu. Zákon (155/1995 Sb.) uvádí následující důvody:
 - pobírání dávek nemocenského pojištění nahrazující příjem,
 - pobírání plného invalidního důchodu,
 - výkon civilní služby,
 - studium
 - vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání po dobu nároku na hmotné zabezpečení,
 - péče o dítě ve věku do čtyř let, nebo do 18 let vyžaduje-li v rámci svého zdravotního stavu mimořádnou péči; nebo péče o osobu blízkou částečně nebo zcela bezmocnou.

Základní výměra

- první a pevnou složkou výše důchodové dávky. Je stanovena pevnou částkou pro všechny typy důchodů. V případě souběhu nároku na více důchodových dávek náleží tato složka výše dávky pouze jednou. Zákon o důchodovém pojištění v roce 1996 stanovil výši základní výměry na 680 Kč, k jejímu navýšení došlo již v dubnu 1996, kdy činila 920 Kč. (Příb, Voříšek a kol, 1996)

Procentní výměra

- druhou složkou výše důchodové dávky, která se stanovuje individuálně. Procentní výměra se vypočítá procentní sazbou z výpočtového základu podle doby pojištění, přičemž se zde rozlišují dva druhy doby pojištění. Rozlišuje se doba pojištění získaná do vzniku nároku na důchod (do důchodového věku) a doba pojištění získaná po vzniku nároku na důchod. Rozlišení se zde odráží ve zvýhodnění procentní sazby u doby pojištění, která je získaná až po vzniku nároku na důchod. Výše procentní výměry za dobu pojištění před vznikem nároku činí 1,5% výpočtového základu za každý rok této doby, doba pojištění získaná po vzniku nároku se zvyšuje vždy o 1% výpočtového základu za každých započatých 90 kalendářních dní, v nichž jednotlivec nepobírá starobní ani plný invalidní důchod, ale vykonává výdělečnou činnost. (Příb, Voříšek a kol, 1996)

Výpočtový základ

- neboli osobní vyměřovací základ. Stanoví se jako měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů za rozhodné období, tento průměr získáme vynásobením koeficientu 30,4167 a podílu úhrnu ročních vyměřovacích základů za rozhodné období a počtu kalendářních dnů rozhodného období (jsou-li v tomto období vyloučené doby, počet dnů vyloučených dob odečteme od počtu kalendářních dnů rozhodného období). Převyšuje-li stanovený osobní vyměřovací základ částku 5000 Kč, dochází k dalším redukcím. Do výpočtového základu zahrnujeme částku 5000 Kč v plné výši, z částky nad 5000 Kč do 10 000 Kč zahrnujeme 30% částky, z částky nad 10 000 Kč zahrnujeme 10%. (Zákon 155/1995 Sb.)

Roční vyměřovací základ

- je stanovení průměrného ročního výdělku. Stanoví se podobně jako osobní vyměřovací základ, tedy součinem úhrnu vyměřovacích základů za kalendářní rok a koeficientu nárůstu všeobecného vyměřovacího základu (výše průměrné měsíční mzdy za kalendářní rok stanovená nařízením vlády). (Příb, Voříšek a kol, 1996)

Koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu slouží k hodnocení výpočtu důchodu ve výši, která je odpovídající aktuální mzdové úrovni v době před přiznáním důchodu. Tímto koeficientem je ošetřena oblast mzdové úrovně, která se v průběhu let různě proměňuje a má vliv na vyměřovací základy, jež jsou zjišťovány za široké rozmezí let. (Krebs a kol, 2005) Tento koeficient nikdy nesmí mít hodnotu menší než 1. (Zákon 155/1995 Sb.)

Dopočtená doba

- doba, která se započítává do doby pojištění v případě plně, nebo částečně invalidního důchodu. Jedná se o dobu ode dne vzniku nároku na některý z uvedených důchodů do dne dosažení důchodového věku. V případě žen se využívá hranice odchodu do důchodu, ve které žena nevychovala žádné dítě. Tato doba je irelevantní v případech, kdy si osoba způsobila, nebo nechala způsobit tento stav úmyslně, případně je-li následkem jejího úmyslného trestného činu. (Zákon 155/1995 Sb.)

3 Historie důchodového pojištění

Podoba systému se značně transformovala po roce 1989. Bylo potřeba vytvořit nový koncept důchodového zabezpečení. Hlavním cílem bylo zavedení nových zásad obligatornosti a uniformity, aby nedocházelo k diskriminaci a všichni občané měli rovné možnosti. Byly potřeba v systému stanovit podmínky nároku na důchodové dávky, způsob financování a zavedení valorizace, k zjištění reálných výší důchodových dávek i v rámci ekonomických a hospodářských změn. (Potůček, Radičová, 1998)

Éra reforem důchodového zabezpečení byla velmi obsáhlá ve zmíněném roce 1989. Především se změny týkaly vytvoření III. Pilíře důchodového pojištění a s ním přijetí zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem v roce 1994. (Krebs, 2005) Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ) vznikla v roce 1992 jako správce penzijního systému. Také vzniklo pojistné na sociální zabezpečení a jako vrchol všech změn byl přijat zákon 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. (Mracká, 2006)

4 Důchodový systém

Důchodový systém v České republice se skládá ze tří pilířů. Důchodového pojištění, důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření.

Důchodový systém České republiky je založen na povinném základním pojištění podle zákona 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který jsem zmiňovala výše. Dále je založen na důchodovém spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb. Součástí dobrovolných doplňkových systémů jsou i produkty komerčních pojišťoven – zejména životní pojištění. V členských státech EU poměrně obvyklé zaměstnavatelské penzijní systémy nejsou v ČR zastoupeny. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008)

Základní povinné důchodové pojištění je dávkově definované (DB) a průběžně financované (PAYGO), je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby. Právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce, neexistují speciální odvětvová či profesní schémata apod. Pouze z organizačně – administrativního hlediska platí určité odchylky pro tzv. silové rezorty (např. vojáci, hasiči, policisté, celníci). (Tamtéž)

Důchod ze základního důchodového pojištění pobírá více než 99 % obyvatel ve věku vyšším než je věková hranice pro nárok na starobní důchod. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění nabyt účinnosti dnem 1. ledna 1996, nicméně od té doby byla přijata řada legislativních změn - většina z nich směřující k úpravě parametrů tak, aby byla zabezpečena finanční udržitelnost důchodového systému při zachování adekvátní úrovně dávek. (Tamtéž)

Zatímco dnes je přibližně 95% příjmů důchodců tvořeno příjmy od státu (z prvního pilíře), budoucí důchodci budou muset mít k dispozici ještě jiné zdroje finančních prostředků a nespolehat se pouze na peníze od státu. (Rytířová, 2013)

4.1 Odchod do důchodu

Odchod do důchodu záleží vždy na samotném jedinci a jeho rozhodnutí. Záleží, kdy podá žádost o přiznání důchodu ze svého důchodového pojištění. Nemůže být nikdo nikým nucen k odchodu do důchodu a ani to nikdo nemůže udělat za toho druhého. Zaměstnavatel též nemůže za svého zaměstnance podat žádost o přiznání důchodu. (Příb, 2008)

Člověk, uvažující o odchodu do důchodu, si musí vše dobře promyslet. Je důležité, aby měl všechny potřebné dokumenty, které jsou nezbytné při žádání o přiznání důchodu. Během života je nezbytné si všechny dokumenty evidovat. Mezi důležité formuláře se řadí zejména doklady o vzdělání, rodné listy dětí u žen (u žen se stanovuje díky těmto formulářům důchodový věk a prokázání péče o dítě), doklady prokazující dobu pojištění, která není v evidenci v České správě sociálního zabezpečení. Žádost o důchod lze podat nejdříve tři měsíce přede dnem, od něhož občan žádá přiznání důchodu. (Tamtéž)

4.2 Druhy dávek

Ze základního důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- Starobní (včetně předčasného starobního důchodu)
- Invalidní
- Vdovský a vdovecký
- Sirotčí

Důchody můžeme také rozdělit na dvě skupiny tzv. přímé a odvozené důchody. Důchody přímé jsou starobní a invalidní. Zjednodušeně řečeno důchody, které náleží vyloženě občanovi jako takovému. Kdežto důchody odvozené – jedná se o důchody sirotčí, vdovské a vdovecké, které člověk pobírá tzv. odvozením – jsou to důchody pozůstalým. (Příb, 2008)

Důchod se skládá ze základní výměry a z procentní výměry. Základní výměra je stanovená pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků. Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů téhož druhu nebo na výplatu starobního důchodu nebo invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod, a to vyšší. Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a na výplatu vdovského důchodu nebo vdoveckého důchodu, anebo sirotčího důchodu, vyplácí se vyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li zákon o důchodovém pojištění jinak. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení s výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního

zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti (v případě příslušníků ozbrojených sil a sborů). (Tamtéž)

Podmínkou toho, aby občan mohl pobírat některý z důchodů, je nutná účast na důchodovém pojištění. Důchodové pojištění se týká případu stáří, invalidity nebo úmrtí živitele.

4.3 Doba pojištění a náhradní doba pojištění

Doba pojištění a náhradní doba pojištění úzce souvisí s nárokem na důchod a jeho patřičnou výší. Aby byl občas dostatečně pojištěn, musí mít odpracovaný určitý počet let. (Příb, 2008)

Doba pojištění je doba, která se započítává vždy a v plném rozsahu do nároku na důchod a jeho patřičnou výší. Je to doba účasti na pojištění osob, kterým bylo v České republice zapláceno pojistné. Zjednodušeně řečeno doba, ve které jsme my nebo náš zaměstnavatel platili pojištění. Kolik let se pojištění platilo, tak dlouhá je doba pojištění. (Tamtéž)

Náhradní doba pojištění se hodnotí jako doba pojištění pokud zákon nestanoví jinak ve výjimečných případech. Tato doba je započítávána osobám, kterých činnost byla alespoň 1 rok na území České republiky. Jedná se především o studující občany a nezaměstnané. Dále o osoby konající vojenskou či civilní službu, osoby, které pečují o bezmocnou osobu či dítě, poživatele invalidního důchodu, osoby pobírající dávky nemocenského pojištění a nakonec o osoby se změněnou pracovní schopností, které se připravují pro budoucí pracovní uplatnění. (Tamtéž)

4.4 Nárok na důchod a na jeho výplatu

V důchodovém pojištění jsou dva typy nároků – nárok na důchod a nárok na samotnou výplatu důchodu. Nárok na důchod vznikne dnem, kdy člověk splní podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění (dále jen ZDP) pro příslušný druh důchodu. Nárok na výplatu důchodu vzniká, jestliže člověk splní podmínky stanovené ZDP pro vznik nároku na důchod a na jeho výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplácení důchodu. (Příb, 2008)

4.5 Starobní důchod

Starobní důchod představuje základní dávku důchodového pojištění. Nárok na starobní důchod je vázán především na dosažení stanoveného věku a jeho účelem je zabezpečit pojištěnce v období, ve kterém vzhledem k věku je soběstačnost nejen snižena, ale především se ukončuje výdělečná činnost. Mezi nejrozsáhlejší počet důchodců patří právě poživatelé starobního důchodu. (Přib, 2008)

Tato dávka vznikla na základě konsenzu společnosti, že člověk má pouze omezenou fyzickou i psychickou schopnost vykonávat výdělečnou činnost, tudíž jí jednoho dne nebude schopen. Konsenzus se shodl na hranici ukončení této schopnosti jakožto hranice stáří. (Krebs a kol, 2005).

Právní úprava nadále rozlišuje vedle nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku nároky na starobní důchod stanovené podle:

- ust. § 29 odst. 1 zdp (starobní důchod při dosažení důchodového věku
- ust. § 29 odst. 2 zdp (tzv. „poměrný“ starobní důchod)
- ust. § 29 odst. 3 písm. a) zdp (starobní důchod při získání 30 let pojištění)
- ust. § 29 odst. 3 písm. b) zdp (starobní důchod při získání 15 let pojištění a dosažení věku podle ust. § 29 odst. 2 zdp)
- ust. § 29 odst. 4 zdp (starobní důchod při splnění podmínek nároku na invalidní důchod). (Tamtéž)

Potřebná doba pojištění se postupně prodlužuje, a to v závislosti na důchodovém věku pojištěnce, event. věku pojištěnce. Potřebná doba pro nárok na starobní důchod podle ust. § 29 odst. 1 zdp činí:

Tabulka č. 2 Potřebná doba pojištění

dosažení důchodového věku	potřebná doba pojištění činí:
před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj Česká správa sociálního zabezpečení, 2017

Důchodový věk

Podmínkou nároku na starobní důchod je získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku. Stanovený věk je tzv. důchodový věk od něho odvozený či dosažení 65 let. Od prvního ledna 2010 došlo v zákoně o důchodovém pojištění ke změnám, kdy byl nově stanoven důchodový věk a potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod. Ke změnám došlo i při stanovení výše tohoto důchodu. Důchodový věk se navyšoval s účinností od 30. 9. 2011. Aktuálně byl stanoven důchodový věk pro nárok na starobní důchod od 1. 1 2018 a to na nejvyšší dosažený věk na 65 let. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

Důchodový věk je podle aktuálního znění zákona o důchodovém pojištění (155/1995 Sb.) rozdělen do třech kategorií, podle roku narození pojištěnce, který chce odejít do důchodu.

Důchodový věk podle § 32 zdp činí:

a) u pojištěnců narozených před rokem 1936 (u této skupiny k žádné změně nedochází)

Důchodový věk u mužů činí 60 let

Důchodový věk u žen činí:

- 53 let, pokud vychovaly alespoň 5 dětí
- 54 let, pokud vychovaly alespoň 3 nebo 4 děti
- 55 let, pokud vychovaly alespoň 2 děti
- 56 let, pokud vychovaly alespoň 1 dítě
- 57 let

Druhou kategorií tvoří pojištěnci narození v letech 1936 až 1971, pro něž jsou hranice stanoveny tabulkou. Po přičtení kalendářních měsíců k roku odchodu do důchodu se za den vzniku nároku na důchod považuje stejný den jako den narození pojištěnce.

b) u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1971

Tabulka č. 3 důchodový věk u pojištěnců narozených v určitém období

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3.4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2m	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

Vysvětlivky:

„r“ znamená rok

„m“ znamená kalendářní měsíc.

„U ročníků narozených po roce 1971 činí důchodový věk 65 let. Beze změny zůstává stanovení věkové hranice pro odchod do starobního důchodu pojištěnců, kteří odpracovali stanovenou dobu v zaměstnání zařazeném do I. pracovní kategorie a účastníků odboje. Pro tyto skupiny pojištěnců i nadále platí věkové hranice stanovené předpisy platnými před 1. lednem 1996.“ (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

Podmínky nároku na předčasný starobní důchod

Základní podmínkou, která musí být splněna, je získání potřebné doby pojištění, a to doby pojištění stanovené v ust. § 29 odst. 1 nebo odst. 3 písm. a) zdp. Nárok na tento důchod pak vzniká v závislosti na dosaženém důchodovém věku:

- pokud důchodový věk pojištěnce činí alespoň 63 let, vzniká nárok nejdříve dosažením věku alespoň 60 let, a za předpokladu, že do dosažení důchodového věku ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 5 roků nebo
- je-li důchodový věk pojištěnce nižší než 63 let, nárok na předčasný starobní důchod vzniká nejdříve ode dne, od kterého do dosažení důchodového věku chybí nejvýše 3 roky.

I nadále platí, že tento důchod lze přiznat nejdříve ode dne podání žádosti o tento důchod, přičemž za den vzniku nároku se považuje den, od něhož je přiznán, a v případě přiznání předčasného starobního důchodu nevzniká nárok na starobní důchod podle ust. § 29 zdp. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

Starobní důchod je vyplácen ve stejné výši jako invalidní. Tato situace vzniká pouze tehdy, pokud se pojištěnec neúčastní druhého pilíře. Zda se druhého pilíře účastní, nastává zde možnost volby. V případě, že by chtěl dostávat starobní důchod ve stejné výši jako důchod invalidní, musí do státního rozpočtu převést celkem 60% svých prostředků, které naspořil v druhém pilíři. Pokud tento krok neučiní, bude jeho starobní důchod snížen podle účasti na důchodovém spoření. (Rytířová, 2013)

Výše předčasného starobního důchodu

Výše procentní výměry předčasného starobního důchodu činí za každý celý rok pojištění 1,5 % výpočtového základu měsíčně, pokud se nekryje s dobou účasti pojištěnce na

důchodovém spoření, nebo 1,2 % výpočtového základu měsíčně, kryje-li se s dobou účasti pojištěnce na důchodovém spoření. Takto stanovená výše se snižuje za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku o:

- 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dnů
- 1,2 % výpočtového základu za období od 361. kalendářního dne do 720. kalendářního dne
- 1,5 % výpočtového základu za období od 721. kalendářního dne. (Tamtéž)

4.6 Invalidní důchody

Invalidní důchod je další dávkou důchodového pojištění. Podle zjišťování stupně invalidity se vyplácí jako invalidní důchod prvního stupně, druhého stupně a třetího stupně. Dále také vyjma invalidity je nutné mít získanou potřebnou dobu pojištění. (Rytířová, 2013)

Rozdíl mezi jednotlivými stupni invalidity spočívá v míře poklesu pracovní schopnosti pojištěnce. Před změnami, které jsou platné od 1. 1. 2010, se invalidní důchod dělil také ještě na plný invalidní důchod a částečný invalidní důchod. Tyto dva druhy dávek nahradila tedy pouze dávka jedna, a to invalidní důchod, vyplácený ve výše zmíněných tří stupních invalidity.

Od 1. 1. 2010 jsou také nově stanoveny podmínky nároku pro získání potřebné doby pojištění. Podmínky jsou zmírněny pro pojištěnce starší 38 let. Nově je zavedeno také věkové omezení pro vznik nároku na invalidní důchod a jeho trvání. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

Nárok na invalidní důvod je podmíněný dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem v rozsahu nejméně 35%. Více viz tabulka č. 4 Stupně invalidity

Tabulka č. 4 Stupně invalidity

I. stupeň invalidity	pokles o 35-49%
II. stupeň invalidity	pokles o 50-69%
III. stupeň invalidity	pokles o více než 70%

Zdroj: Zákon 306/2008 Sb., §39 odst. 1 a 2.

Splnil si pojištěnec následující podmínky, vznikne mu nárok na invalidní důchod:

Dle zákona o důchodovém pojištění (155/1995 Sb.) může na tento druh důchodu vzniknout nárok pouze tehdy, nedosáhne-li pojištěnec věku 65 let, popřípadě věku důchodového, a tudíž mu nevzniká nárok na důchod starobní. Jestliže občan dosáhne 65 let, nárok na invalidní důchod zaniká. Pokud pojištěnec tuto podmínku splňuje, následně se posuzuje stupeň jeho invalidity. Zda splnil pojištěnec výše uvedenou podmínku, zjišťuje se získaná doba pojištění. Doba pojištění se odvíjí od věku pojištěnce, u kterého se přihlíží k možnostem vykonávání výdělečné činnosti. Tato doba se zjišťuje z období, které bylo před vzniklou invaliditou. Pro pojištěnce starších 28 let se doba pojištění zjišťuje z posledních deseti let před invaliditou a u pojištěnců nad 38 let se potřebná doba pojištění zvedá na 10 let a zjišťuje se z posledních dvaceti let před invaliditou. (Zákon 155/1995 Sb.)

V následující tabulce se můžeme podívat na doby pojištění pro invalidní důvod podle Zákona 155/1995 Sb. §40 odst. 1

Tabulka č. 5 Potřebné doby pojištění

Věk pojištěnce	Potřebná doba pojištění
Do 20 let	Méně než 1 rok
20 – 22 let	1 rok
22 – 24 let	2 roky
24 – 26 let	3 roky
26 – 28 let	4 roky
Nad 28 let	5 let

Zdroj: Zákon 306/2008 Sb., §39 odst. 1

Způsob výpočtu invalidního důchodu

Výše invalidního důchodu se složí součtem procentní a základní výměry. Základní výměra se vypočítá stejně jako u důchodu starobního, tedy 9% z průměrné měsíční mzdy. Procentní výměra se pak stanoví procentní sazbou výpočtového základu, a to za každý celý rok doby pojištění. (Zákon 155/1995 Sb).

Procentní sazba výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění činí:

- u invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně 0,5%,
- u invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně 0,75%,
- u invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně 1,5%.

Každý poživatel důchodu pobírá procentní výměru alespoň v částce 770Kč měsíčně, bez ohledu na stupeň invalidity. (Rytířová, 2013)

4.7 Pozůstalostní důchody

Pozůstalostní důchody jsou jediná důchodová dávka, která plyne z důchodového pojištění po smrti pojištěnce a slouží k finančnímu zabezpečení v případě úmrtí manžela, manželky, nebo živitele. První pilíř důchodového systému totiž není součástí dědictví a úmrtím účastníka veškeré nároky z pilíře zanikají. Jedná se tedy o důchod vdovský, vdovecký a sirotčí. (Rytířová, 2013)

Podmínky nároku

Vdovský/vdovecký důchod

Nárok na vdovský či vdovecký důchod je vyplácen vdově či vdovci po manželovi/manželce, který/á byl/a:

- poživatелеm/kou starobního nebo invalidního důchodu, nebo
- ke dni smrti splnil/a podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod či podmínky pro nárok na starobní důchod,
- nebo zemřel/a následkem pracovního úrazu. (Rytířová, 2013)

Výše zmiňovaný důchod náleží vdově/vdovci po dobu jednoho roku od smrti manžela/manželky, popřípadě se nárok prodlužuje nebo znovu získává za podmínek splněných podle §50 odst. 2a 4 zákona o důchodovém pojištění. (Zákon 155/1995 Sb.)

Sirotčí důchod

Sirotčí důchod je vyplácen tehdy, pokud zemřelý ke dni smrti:

- byl poživatelem starobního nebo invalidního důchodu,
- nebo splňoval podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod, nebo
- zemřel následkem pracovního úrazu (Rytířová, 2013)

Tento důchod náleží nezaopatřenému dítěti, zemřel-li jeho rodič nebo osoba, která o něj pečovala. (Tamtéž)

Od 1. 2. 2018 se zmírňují podmínky nároku na sirotčí důchod. Podmínka potřebné doby pojištění se považuje za splněnou též, byl-li získán alespoň jeden rok pojištění předem dnem úmrtí, a jde-li o pojištěnce ve věku nad 28 let, v období posledních deseti roků předem dnem úmrtí, nebo dva roky pojištění, je-li rozhodným obdobím posledních dvacet let předem dnem úmrtí osoby starší 38 let. Do potřebné doby pojištění se nezahrnují náhradní doby pojištění. Nezaopatřeným dětem, kterým před 1. 2. 2018 nevznikl nárok na sirotčí důchod pro nesplnění podmínky potřebné doby pojištění, lze přiznat sirotčí důchod od 1. 2. 2018, pokud zemřelá osoba splnila nově stanovenou mírnější podmínku doby pojištění. O sirotčí důchod je třeba požádat na příslušné okresní správě sociálního zabezpečení. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

Nezaopatřené dítě má nárok na sirotčí důchod po svém rodiči (osvojiteli) nebo po osobě, která dítě převzala do péče, jestliže rodič (osvojitel) nebo tato osoba:

- pobírala starobní důchod nebo
- pobírala invalidní důchod (bez ohledu na stupeň invalidity) nebo
- ke dni smrti splnila podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo
- ke dni smrti splnila podmínky nároku na starobní důchod nebo
- zemřela následkem pracovního úrazu.

Od 1. 1. 2012 náleží sirotčí důchod po osobě, která převzala dítě do péče pouze tehdy, jestliže dítě bylo zemřelou osobou převzato do péče nahrazující péči rodičů na základě

rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do výchovy nebo do společné výchovy manželů, od 1. 2. 2018 na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby. (Tamtéž)

Způsob výpočtu

Všechny typy pozůstalostních důchodů se skládají ze základní a procentní výměry. Základní výměra je stanovena stejně jako u přímých důchodových dávek. Procentní výměra se pak vypočítává z procentní výměry zemřelého. Pokud měl zemřelý ke dni smrti nárok na starobní důchod, pak se procentní výměra vypočte ze stanoveného starobního důchodu. Pokud zemřelý nesplnil podmínky starobního důchodu, pak se ke dni jeho smrti vypočítá procentní výměra podle výpočtu invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně. K základní výměře pak náleží:

- vdově/vdovci 50% procentní výměry zemřelého,
- sirotku 40% procentní výměry zemřelého. (Rytířová, 2013)

5 Navyšování důchodů

V České republice probíhá každý rok v lednu valorizace důchodů. Zvyšování důchodů se týká každého, komu byl jakýkoli státní důchod přiznán v aktuálním roce či dříve. Valorizace je automatická, provádí jí Česká správa sociálního zabezpečení a není třeba žádné aktivity ze strany příjemců důchodů.

Valorizace se týká všech druhů důchodů, tj. starobních, včetně předčasných starobních důchodů, invalidních (pro invaliditu prvního, druhého i třetího stupně), vdovských, vdoveckých a sirotčích. Základní výměra důchodu (stejná pro všechny druhy důchodů) se zvýší o 150 Kč, tj. z 2 550 Kč na 2 700 Kč. Procentní výměra důchodu, která je individuální a závisí na získaných dobách důchodového pojištění a dosahovaných příjmech (výdělcích), vzroste o 3,5 %. Zvýšení důchodů je upraveno nařízením vlády č. 343/2017 Sb., na základě kterého se valorizují důchody vyplácené z českého důchodového pojištění, které byly přiznány před 1. 1. 2018. Zvýšení potkalo bezmála 3,5 milionu vyplácených důchodů. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2017)

5.1 Příklad valorizace důchodu

Je-li letos důchod vyplácen ve výši například 11 828 Kč (průměrná výše starobního důchodu ke konci září 2017), tvoří ho základní výměra 2 550 Kč a procentní výměra 9 278 Kč. Od lednové splátky důchodu v roce 2018 se základní výměra zvýší o 150 Kč na 2 700 Kč, procentní výměra se zvýší o 3,5 %, tj. o 325 Kč (částka zvýšení se vždy zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru). Od lednové splátky bude výše důchodu 12 303 Kč měsíčně, tj. důchod se zvýší o 475 Kč. (Tamtéž)

Tabulka č. 6 Příklad valorizace

Výše vypláceného důchodu v roce 2017 (v Kč)	Výše důchodu po valorizaci od lednové splátky 2018 (v Kč)	Důchod se od lednové splátky 2018 zvýší o (v Kč):
5 000	5 236	236
6 000	6 271	271
7 000	7 306	306
8 000	8 341	341
9 000	9 376	376
10 000	10 411	411
11 000	11 446	446

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2017

Důchody jsou vypláceny měsíčně dopředu v hotovosti prostřednictvím České pošty, s. p. nebo bezhotovostně na účet příjemce. Česká správa sociálního zabezpečení všem příjemcům zasílá od poloviny prosince do poloviny ledna oznámení o navyšování na jejich adresu, která je evidovaná na ČSSZ.

5.2 Statistika důchodů

K 31. prosinci evidovala Česká správa sociálního zabezpečení v ČR 2 895 963 důchodců, kterým vyplatila celkem 3 508 301 starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů. V prosinci loňského roku pobíralo 2 403 933 lidí starobní důchod, 424 242 invalidní důchod a 67 788 sólo pozůstalostní důchod. 612 338 pozůstalostních důchodů bylo vypláceno spolu s přímým důchodem (starobním nebo invalidním). Český důchod v zahraničí pobíralo 93 236 osob. (Česká správa sociálního zabezpečení)

U počtu všech důchodců byl zaznamenán nepatrný meziroční nárůst, v řádu desetiny procenta. Na důchodech, které jsou mandatorním výdajem státu, vyplatila ČSSZ přes 404 miliardy Kč. Příjmy z pojistného a příslušenství na důchodové pojištění za období leden až prosinec 2017 činily 405,3 miliard Kč. (Tamtéž)

5.3 Průměrná výše důchodu

K témuž datu činila průměrná výše starobního důchodu 11 850 Kč, z toho u mužů 13 076 Kč a u žen 10 758 Kč (jedná se o sólo vyplácené starobní důchody včetně předčasných a bez souběhů s pozůstalostním důchodem). V průměru nejvyšší důchody pobírali důchodci v Praze (12 646 Kč) a ve Středočeském kraji (12 004 Kč), nejnižší, a to 11 496 Kč, v kraji Olomouckém. (Tamtéž)

Invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně činil průměrně 10 655 Kč (pro invaliditu druhého stupně 6 922 Kč a prvního stupně 5 998 Kč). Vdovský důchod vyplácený samostatně činil průměrně 7 677 Kč, vdovecký 6 815 Kč a sirotčí 6 078 Kč.

V roce 2017 ČSSZ obdržela 206 995 nových žádostí o důchod, z toho 18 079 s mezinárodním prvkem. (Tamtéž)

Tabulka č. 7 Vybrané ukazatele důchodové statistiky

k 31. 12.	2015	2016	2017
Starobní důchodci vč. předčasných a souběhu s pozůstalostním důchodem	2 376 883	2 395 382	2 403 933
Invalidní důchodci vč. souběhů s pozůstalostním důchodem	421 655	425 788	424 242
Pozůstalostní důchodci (vypláčení sólo)	75 415	71 299	67 788
POČET DŮCHODCŮ v ČR celkem	2 873 953	2 892 469	2 895 963
Počet důchodců s výplatou do ciziny	87 588	90 464	93 236
Starobní důchody	2 376 883	2 395 382	2 403 933
z toho předčasné důchody	586 009	603 501	618 842
Invalidní důchody	421 655	425 788	424 242
Pozůstalostní důchody	693 859	687 795	680 126
POČET DŮCHODŮ vyplácených v ČR celkem	3 492 397	3 508 965	3 508 301
Počet důchodů vyplácených do ciziny	90 865	93 880	96 760
Průměrná výše starobního důchodu v Kč	11 348	11 460	11 850
Muži	12 551	12 662	13 076
Ženy	10 302	10 402	10 758

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

Tabulka č. 8 Počty důchodců a průměrná výše sólo starobního důchodu

Kraj	Počet důchodců			Průměrná výše sólo starobního důchodu		
	starobní	invalidní	pozůstalostní	muži	ženy	celkem
Hl. město Praha	267 951	32 174	6 593	13 767 Kč	11 737 Kč	12 646 Kč
Středočeský	285 441	47 547	8 113	13 235 Kč	10 856 Kč	12 004 Kč
Jihočeský	148 308	26 637	4 099	12 849 Kč	10 760 Kč	11 755 Kč
Plzeňský	133 451	25 438	3 198	12 960 Kč	10 736 Kč	11 797 Kč
Karlovarský	67 329	10 960	1 931	12 665 Kč	10 484 Kč	11 497 Kč
Ústecký	182 531	41 470	5 815	12 992 Kč	10 562 Kč	11 706 Kč
Liberecký	101 867	18 919	2 762	12 866 Kč	10 746 Kč	11 740 Kč
Královéhradecký	134 981	22 638	3 338	12 823 Kč	10 729 Kč	11 712 Kč
Pardubický	121 455	22 879	3 216	12 754 Kč	10 592 Kč	11 624 Kč
Vysočina	122 321	22 159	3 020	12 726 Kč	10 512 Kč	11 587 Kč
Jihomoravský	267 529	54 187	6 933	12 879 Kč	10 685 Kč	11 706 Kč
Olomoucký	149 202	23 537	4 389	12 634 Kč	10 504 Kč	11 496 Kč
Zlínský	138 929	25 759	4 073	12 830 Kč	10 571 Kč	11 629 Kč
Moravskoslezský	282 638	49 938	10 308	13 612 Kč	10 335 Kč	11 914 Kč
Celkem ČR	2 403 933	424 242	67 788	13 076 Kč	10 758 Kč	11 850 Kč

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

6 Budoucnost důchodů a důchodového pojištění

Závěrem krátké ohlédnutí za spořením, které se u nás udrželo pouhé dva roky. V roce 2013 k prvnímu lednu byla v České republice možnost sjednání takzvaného důchodového spoření, někdy nazývané jako penzijní spoření. Toto spoření tvořilo druhý pilíř důchodové reformy a v České republice se udrželo pouhé dva roky. Setkal se s neúspěchem pouze díky tomu, že o něj občané nejevili přílišný zájem? Myslím si, že vzhledem k tomu, v jaké rychlosti byl realizován – schválení pilíře vládou bylo v listopadu 2012 a jeho platnost od ledna 2013, je velmi krátká doba na to, aby byl důkladně propracován a fungoval úspěšně. Občané nebyli příliš informovaní o tomto spoření a nemohli se na něj ani pořádně připravit společnosti, které ho měli nabízet. Tento nedostatek lze řešit větší informovaností institucí, zabývajících se touto problematikou, větší informovaností pro občany, jakožto uživatele spoření. Lze pořádat konference, školení, více propagovat danou problematiku na internetových stránkách. Sama za sebe vím, že pokud bych nebyla dostatečně informovaná o produktu, který bych měla zájem využívat, zřejmě bych můj zájem nezrealizovala.

Navyšování důchodového věku

Hlavní podmínkou na starobní důchod je splnění požadovaného věku. Věk 65 let je stropní věk, kdy může občan odejít do důchodu. Dle slov bývalé ministryně sociálních věcí Michaely Marxové je účelem tohoto zákona odstranit neomezené zvyšování důchodového věku. Dle mých slov by měla vláda zejména reformovat důchodový systém, protože za pár desítek let tu bude více seniorů než lidí, kteří na ně budou vydělávat. V posledních letech ženy prodlužují své reprodukční období a stávají se prvorodičkami až po 30. roce života. Tento faktor způsobuje demografické stárnutí obyvatelstva a dochází k navyšování počtu ekonomicky neaktivních obyvatel. Co se stane v případě, že jednoho dne počet neaktivních obyvatel přesáhne počet těch ekonomicky aktivních?

Je tedy na místě, aby se stále navyšoval důchodový věk obyvatelstva? Není důležitější, aby si člověk, který celý život pracoval, v období stáří spíše odpočinul? Lze se zamyslet taky nad povoláními, které navyšování důchodového věku může zasáhnout nejvíce. Co například horníci? Na tuto specifickou skupinu obyvatel by se měl brát zřetel, jak uvádí Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D. ve svém článku „Princip tzv. profesní invalidity a snížení věkové hranice pro odchod do starobního důchodu u horníků, 2015“. Je nutné brát na tuto skupinu ohled a je žádoucí zaměřit se na vytvoření legislativy, která se těmito profesemi zabývá.

„Se záměrem řešit problém tzv. profesní invalidity u hornických povolání a částečně tak nahradit "zaměstnaní preferovaných kategorií" přišla vláda v roce 2009, a to vydáním nařízením č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993. Podle vyhlášky, která vstoupila v platnost 1. července 2010, se snížil důchodový věk horníků na 55 let věku. Podmínkou pro přiznání zmíněného důchodového věku byla doba zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech před 1. lednem 1993 minimálně do 31. prosince 2008. Proto zmíněné legislativní opatření řešilo problematiku tzv. profesní invalidity jen částečně, navíc vůbec ne pro případ propouštění z důvodu útlumu těžby.“ (Šetek, 2015)

Nezbývá tedy nic jiného, než doufat, že navyšování důchodového věku se již konat nebude. Sama vidím ve svém zaměstnání, kde se může člověk stát naším klientem od 60 let věku, že již zmíněných 60 let je pro člověka v období stáří velmi náročné jak po psychické stránce, tak zejména po té fyzické. Naše tělo je za celý život unavené a představa, že moji klienti v 60 letech pracují, je dá se říci nemyslitelná.

Závěr

Tato teoreticky zaměřená bakalářská práce představila nejdůležitější informace, které se týkají a jsou úzce spjaté se systémem sociálního zabezpečení a důchodového pojištění. Jelikož důchodové pojištění a jeho dávky tvoří nedílnou součást sociální politiky, byla představena i jeho historie. Bakalářská práce představila všechny dávky důchodového pojištění, které systém sociálního zabezpečení nabízí.

Během psaní této práce mi byly přínosem zejména informace získané v rámci mého povolání, které bylo prvotním impulsem pro zpracování tohoto tématu. Nezbytnou součástí byla odborná literatura a příslušné webové stránky České správy sociálního zabezpečení, ze kterých jsem po celou dobu čerpala.

Během čtení bakalářské práce se čtenář dozvěděl, že pojem důchodové pojištění nezahrnuje pouze důchody starobní, ale že se jedná i o důchody pozůstalostní a invalidní. Domnívám se, že tyto důchody nejsou tolik medializované, jakožto důchody starobní. Práce může být inspirací pro další bádání nad problematikou invalidních či pozůstalostních důchodů. Dále pro bádání budoucnosti důchodového pojištění jako celku. Jaká je budoucnost důchodového pojištění a zda je adekvátní věková hranice pro odchod do důchodu. Dále také zda je adekvátní věková hranice pro všechny typy povolání.

Dovolím si přemýšlet nad tím, zda by nestálo za zpracování kvantitativně zaměřeného výzkumu, zabývající se názorem zejména mladší generace a jejich názoru na důchodové spoření. Troufám si říci, že většina mladé generace nemá dobrý přehled o tom, zda a jak se mohou nechat pojistit na život, na nečekanou sociální události, do důchodu.

Do budoucna je potřebná perfektní provázanost pilířů sociálního zabezpečení a fungování jejich dávek. Rok 2018 byl rokem plných událostí v systému sociálního zabezpečení, které vedly pro občany České republiky k snad jen pozitivním změnám. Mnoho lidí má problém se v této problematice orientovat, proto věřím, že tato práce bude přínosem k lepší přehlednosti v důchodovém systému .

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.
2. ARNOLDOVÁ, Anna. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. 2., rozš. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0728-X.
3. ČERNÁ, Jana a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2002. 157 s. ISBN 80-86473-07-4.
4. KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0.
5. KOLIBOVÁ, Helena. *Sociální politika 1: [studijní materiály pro kombinované studium Veřejná správa a regionální politika]*. Opava: Optys, 2007. ISBN 978-80-85819-62-5.
6. KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997-. ISBN 80-735-7050-5.
7. POTŮČEK, Martin a Iveta RADÍČOVÁ, ed. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4622-8.
8. PŘIB, Jan, Naděžda BŘESKÁ a Vladimír VOŘÍŠEK. *Důchodové pojištění*. Olomouc: ANAG, 1996. ISBN 80-856-4637-4.
9. PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění a související problematika*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7022-X.
10. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik: právní stav k ...* Praha: Grada, 1999-. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-802-4723-990.
11. RYBA, Jan. *Nad sociálním zabezpečením*. Praha: Orac, 1998. Knihovnička Orac 98. ISBN 80-861-9901-0.
12. RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.

Legislativní zdroje

13. Zákon 155/1995 Sb., ve znění zákona 377/2015 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění platném k 1. 2. 2018
14. Zákon 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Internetové zdroje

15. Česká správa sociálního zabezpečení. *Důchod starobní, invalidní a pozůstalostní pobíralo na konci loňského roku 2,9 milionu lidí* [online]. 2018 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2018/2018-02-23-duchod-starobni-invalidni-a-pozustalostni-pobiralo-na-konci-lonskeho-roku-2-9-milionu-lid.htm>
16. Česká správa sociálního zabezpečení. *Od ledna se valorizují všechny důchody. ČSSZ provede jejich zvýšení automaticky* [online]. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2017/2017-12-06-od-ledna-se-valorizuji-vsechny-duchody-cssz-provede-jejich-zvyseni-automaticky.htm>
17. Česká správa sociálního zabezpečení. *Pozůstalostní důchody* [online]. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/pozustalostni-duchody.htm>
18. Česká správa sociálního zabezpečení. *Starobní důchody* [online]. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>
19. Česká správa sociálního zabezpečení. *Změny v důchodovém pojištění v roce 2018* [online]. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-v-roce-2018.htm>
20. Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Důchodové pojištění* [online]. 2008 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/3>
21. ŠETEK, Jaroslav. *Princip tzv. profesní invalidity a snížení věkové hranice pro odchod do starobního důchodu u horníků*. [online]. 18. 2. 2015 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://radimvalencik.pise.cz/2063-reformy-13-setek-hornici-penze-invalidita.html>.

Diplomová práce

22. MRACKÁ, Marie. *Vývoj penzijního systému ČR po roce 1989 (trajektorie penzijní reformy v souvislosti s predikovaným ekonomickým vývojem a její dopady na ekonomiku)*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2006. Vedoucí práce Dana Dobešová.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam tabulek

Příloha č. 1 – Seznam tabulek

Tabulka č 1: Stanovení pojistného DP u jednotlivých skupin poplatníků.....	11
Tabulka č. 2 Potřebná doba pojištění.....	21
Tabulka č. 3 důchodový věk u pojištěnců narozených v určitém období.....	23
Tabulka č. 4 Stupně invalidity.....	25
Tabulka č. 5 Potřebné doby pojištění.....	26
Tabulka č. 6 Příklad valorizace.....	30
Tabulka č. 7 Vybrané ukazatele důchodové statistiky.....	32
Tabulka č. 8 Počty důchodců a průměrná výše sólo starobního důchodu.....	33

Abstrakt

COUFALOVÁ, Tereza. *Dávky důchodového pojištění v České republice*, České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Jaroslav Šetek.

Klíčová slova: sociální politika, důchodové pojištění, starobní důchod, invalidní důchod, pozůstalostní důchody, důchodový věk

Bakalářská práce je teoreticky zaměřená s cílem objasnit vybrané dávky důchodového pojištění v České republice. Představení systému sociálního zabezpečení a zaměření na I. pilíř sociálního zabezpečení ČR. V úvodní části se práce zaměřuje na historický vývoj důchodového pojištění až po jeho současnou podobu. Poté bližší zaměření na důchody z českého důchodového pojištění - řádné i předčasné důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí důchody. Bakalářská práce je zpracována z dostupné odborné literatury, legislativních zdrojů a internetových stránek kompetentních institucí.

Abstract

Pension insurance benefits in the Czech Republic.

Key word: social policy, pensions insurance, retirement pension, disability pension, inheritance pension, retirement age

The bachelor thesis is theoretically aimed at clarifying the selected benefits of pension insurance in the Czech Republic. Introducing the social security system and focusing on the 1st pillar of social security in the Czech Republic. In the introductory part, the thesis focuses on the historical development of pension insurance to its present form. Then a closer look at pensions from Czech pension insurance - regular and early pensions old-age, invalidity, widow's, widow's and orphan's pensions. The bachelor thesis is prepared from the available professional literature, legislative sources and the websites of competent institutions.